

Список літератури

1. Наказом міністерства аграрної політики України від 25 липня 2003 року N 250, «Про затвердження та надання чинності ДСТУ 46.045.2003 "Зерно. Методи визначення умовної крохмалистості».
2. Пропозиція. Головний журнал з питань агробізнес. URL: <https://propozitsiya.com/ua/u-vimal-nazvali-naykrashchi-sorti-dlya-virobnictva-krohmalyu>.
3. Паламарчук В. Д. Науково-теоретичне обґрунтування технологій вирощування та адаптації гібридів кукурудзи для виробництва біоетанолу в умовах лісостепу правобережного. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук. 2022. 06.01.09 Рослинництво. 20 – Аграрні науки та продовольство.
4. Кузнецова І. В. Удосконалення технології рідких цукропродуктів із кукурудзяної сировини. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук. Київ. НУХТ. 2006. 24 с
5. Названо найпродуктивніші сорти картоплі в Україні. URL: <https://superagronom.com/news/14387-nazvano-nayproduktivnishi-sorti-kartopli-v-ukrayini>
6. Турчин Л., Островецький В. Сучасні тренди інтернет-маркетингу. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. № 24, С. 75–85.
7. Україна стала дев'ятим найбільшим експортером картопляного крохмалю в світі. URL: <https://techhorticulture.com/ukrayina-stala-dev-yatymnajbilshym-eksporterom-kartoplyanogo-krohmalyu-v-sviti>
8. Азоян А., Охупіна В. Сучасні тенденції розвитку маркетингових досліджень та доцільність їх використання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. Вип. (48). С. 129–136.
9. Шумило Г. І. Технологія приготування їжі: навч. посіб., 2008. 506 с.

УДК: 635.1/.8:355.018(477)

Сич З. Д., д-р с.-г. наук, професор

Кубрак С. М., канд. с.-г. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

kubraksweta@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Найбільш актуальною проблемою, з якою сьогодні стикнулося цивілізоване суспільство на тлі військової російської агресії, є забезпечення населення продовольством. Проаналізовано стан розвитку овочівництва в Україні за період із 2022 по 2024 р. Основну частину овочів вирощують у господарствах населення. Незважаючи на зростаючий інтерес до нових овочевих рослин, найбільш поширеними залишаються капуста білоголова, буряк столовий, морква, помідори, огірки, цибуля ріпчаста тощо.

Ключові слова: овочі, посівні площі, урожайність, погодні умови, картопля, помідори, огірки, цибуля, господарство населення.

Sych Z., Doctor of agricultural sciences, Professor

Kubrak S., Candidate of agricultural sciences, associate professor

Bila Tserkva National Agrarian University

TRENDS OF DEVELOPMENT OF VEGETABLE GROWING IN UKRAINE DURING THE WAR

The most pressing problem that civilized society faces today against the backdrop of Russian military aggression is providing humanity with food. The state of development of vegetable growing in Ukraine for the period from 2022 to 2024 was analyzed. The main part of vegetables is grown in households. Despite the growing interest in new vegetable plants, the most common remain white cabbage, table beets, carrots, tomatoes, cucumbers, onions, etc.

Keywords: vegetables, sown areas, yield, weather conditions, potatoes, tomatoes, cucumbers, household economy.

Овочі відносяться до продуктів здорового харчування і забезпечують організм вітамінами, мінералами та клітковиною. Всесвітня організація охорони здоров'я

рекомендує споживати не менше 400 г, або п'яти порцій овочів щодня. Дослідження вчених підтверджують те, що регулярне їх вживання в їжу зменшує ризик серцево-судинних захворювань, розвиток цукрового діабету II типу, певних видів раку, позитивно впливає на роботу мозку, знижує стресові навантаження і тривожність та покращує настрій.

Велике різноманіття овочевих культур і сприятливі кліматичні умови Україні в довоєнний період давали можливість задовольняти потреби вітчизняних споживачів практично у повному обсязі та здійснювати експорт продукції за кордон. Однак, початок війни і окупація частини територій вплинули на структуру посівних площ та умови їх вирощування. Спостерігається погіршення погодних умов, а саме – зменшення кількості опадів, зниження відносної вологості повітря та підвищення середньодобових температур. Ці посушливі явища у багатьох регіонах України призводили до зрідження сходів моркви, петрушки, кропу, базиліку, цибулі, коріандру, кмину тощо. Високі температури та посухи були критичними для формування врожаю та прискорювали його досягання [3].

Однією із причин дефіциту традиційних для України овочів є тимчасова окупація частини півдня України, а саме Херсонської та Запорізької областей, які спеціалізувалися на культивуванні таких овочів, кавуни, дині, цибуля, морква, перець. Щоб забезпечити українських споживачів необхідними овочами, довелося збільшити імпорتنі постачання [2].

Через часткову окупацію деяких областей втрачено понад 40 % комерційного виробництва цибулі ріпчастої та до 30 % комерційного виробництва моркви. Щодо таких культур, як картопля, столові буряки та білоголова капуста, то їх виробництво на тимчасово окупованих територіях не є настільки вагомим. Водночас на заході та в центрі України збільшили площі під овочами «борщового набору», щоб компенсувати їх нестачу через тимчасову окупацію південних областей та бойові дії в інших регіонах [4].

Розвиток цієї галузі ще до війни з Росією був не простим. Більшу частину (85 %) овочевої продукції забезпечували господарства населення. За даними аналізу інформації Державної служби статистики України перше місце серед овочів займає картопля. У 2022 р. вона займала 1207300 га, тоді коли в 2023 р. сягала 1210300 га (на 3 тис. га більше), а у 2024 р. – 1204300 га (на 3 тис. га менше). Причому у структурі підприємств усіх категорій, які займалися вирощуванням цієї культури господарства населення займають найбільший відсоток – 98,6-98,8 %. Урожайність спостерігалася від 17,2 (2022 р.) до 17,5 т/га (2023 та 2024 рр.) [1].

Друге місце серед посівних овочевих культур займала капуста білоголова та помідори. Серед лідерів по вирощуванню капусти належне місце відіграла Київщина та Дніпропетровщина. Чверть від загальної кількості врожаю капусти виростили у Львівській області. Так, у перший рік війни було висаджено господарствами різних категорій 58900 га капусти. У 2023 р. вона займала 60500, а 2024 р. – 62200 га відкритого ґрунту. Урожайність в господарствах населення становила в середньому 25,4-25,6 т/га, тоді, як для промислового виробництва вона сягала від 36,6 до 41,8 т/га. У структурі посівних площ в господарствах населення вирощували близько 95,8 (2024 р.) – 97,1 % (2023 р.) капусти білоголової.

Помідори у відкритому ґрунті в перший рік війни займали 51500 га. Впродовж 2023 та 2024 рр. цей показник становив відповідно 60900 і 59300 га. Причому 88,8 – 97,3 % займали площі господарств населення з середньою урожайністю 22,5-22,8 т/га. Погодні умови в цілому були сприятливими для вирощування цієї овочевої культури. Урожайність

помідора, зібраного у промислових підприємствах була більшою майже у два рази. Так, у 2022 р. цей показник становив аж 72,3 т/га. Це пояснюється тим, що на виробництві дотримувалися рекомендованих елементів технології, тоді, коли населення недостатньо приділяло уваги підживленню рослин та контролю за поширенням хвороб і шкідників.

Серед посівів овочів третє місце займають огірки та цибуля ріпчаста. У 2022 р площа під огірками складала 45100 га, тоді коли в 2023 р. цей показник становив 47200 а у 2024 р. – 46700 га. Слід відмітити, що вся продукція огірка була вирощена господарствами населення. Лише у 2023 та 2024 рр. частина площ (відповідно 100 та 200 га) були зайняті огірком на промислових підприємствах. Середня урожайність плодів у господарствах населення складала 17-18 т/га.

Посівні площі під цибулею ріпчастою становили в 2022 р. близько 44200 га, тоді, як у 2023 – 46700 га та 49900 га в 2024 р. Причому, серед господарств різних категорій спостерігалася та ж сама відповідність що і за вирощування картоплі, капусти білоголової, помідорів та огірків. Основні площі культивування цибулі ріпчастої припадали саме на господарства населення, а не на промислові господарства. Їх частка складала від 92,4 (2024 р.) до 96,2 % (2022 р.). Середня урожайність в господарствах населення становила 17-18 т/га. Однак, цей показник у промислових умовах вирощування сягав близько 29-37 т/га.

На четвертому місці серед посівних площ овочевих культур знаходяться морква та буряки столові. Так, у перший рік війни посівні площі під морквою серед усіх категорій господарств становили 38200 га. У 2023 та 2024 рр. цей показник збільшився відповідно на 2500 та 2800 га. Урожайність в господарствах населення сягало 18,9-19,5 т/га. Трохи менші площі займав буряк столовий. В 2022 р. вдалося зібрати коренеплоди буряка з площі 34800, 2023 р. – 35400 та 2024 р. – 36000 га.

Малопоширені овочі та зелень також виробляються переважно у господарствах населення та подекуди фермерами [3].

Отже, в Україні під час війни незважаючи на погіршення погодних умов продовжують вирощувати основні овочеві культури такі, як картопля, капуста, помідори, цибуля ріпчаста, морква столова і буряки. У структурі господарств усіх категорій найбільшу частку відіграють господарства населення. Загалом, в умовах війни на українському ринку овочів виникає потреба в інноваційних підходах та стратегіях, які дозволять аграрним підприємствам пристосовуватися до змін у навколишньому середовищі та забезпечувати стабільність бізнесу. В умовах роздрібленості, широкого діапазону цін і міграції населення однією з проблем є неможливість точного аналізу економічної ефективності сучасних технологій вирощування і післязбиральної доробки зібраної продукції перед її маркетингом.

Список літератури

1. Баланс овочів і баштаних продовольчих культур. Державна служба статистики України (2024). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Семенда О. В., Корман І. І. Аналіз українського ринку овочів в умовах війни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3. No. 1. P. 72–80.
3. Сич З.Д., Кубрак С. М. Перспективи вирощування овочів "борщового набору" (огляд тенденцій). *Аграрна наука і освіта: історичний екскурс, сучасна парадигма, стратегія розвитку* : зб. тез міжнар. наук.-практ. конфер. (у рамках ІХ наукового форуму «Науковий тиждень у Крутах – 2024, 15 березня 2024 р., с. Крути, Чернігівська обл.) / ДС «Маяк» ІОБ НААН: Обухів: ФОП Гуляєва В.М., 2024. С. 186–190.
4. Собкевич О. В., Шевченко А. В., Русан В. М., Жураковська Л. А. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни: аналіт. доп.; за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2023. 49 с.